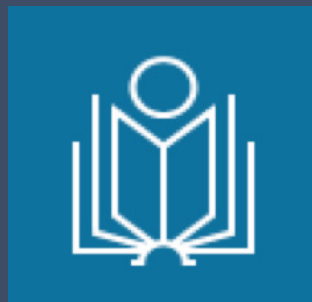

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

УПРАВУВАЊЕ СО РАЗВОЈОТ
НА ЕКОНОМСКИТЕ
РЕГИОНАЛНИ СИСТЕМИ:
ЕВРОАЗИСКА ПЕРСПЕКТИВА
VI Меѓународна научна и
практична конференција

УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ
ЭКОНОМИЧЕСКИХ И
РЕГИОНАЛЬНЫХ СИСТЕМ:
ЕВРАЗИЙСКАЯ ПЕРСПЕКТИВА
VI Международная научно-
практическая конференция

30-31 мај 2016 година,
Штип, Македонија
30-31 мая, 2016
Штип, Македония

ИЗДАВА / ИЗДАТЕЛЬ

Универзитет „Гоце Делчев“, Економски факултет, Штип, Република Македонија
Универзитет «Гоце Делчев», Экономический факультет, Штип, Македония

ОДГОВОРЕН УРЕДНИК / РЕДАКТОР

Проф. д-р Трајко Мицески

ГЛАВНИ УРЕДНИЦИ / ГЛАВНЫЕ РЕДАКТОРЫ

Доц. д-р Благоица Колева, Доц. д-р Елена Веселинова, доц. д-р Емилија Митева Кацарски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР / РЕДАКЦИЈА

Проф. д-р Трајко Мицески (Р. Македонија, претседател), Доц. д-р Љупчо Давчев (Р. Македонија), Доц. д-р Елена Веселинова (Р. Македонија), Доц. д-р Марија Гогова Самоников (Р. Македонија), Доц. д-р Тамара Јованов Марјанова (Р. Македонија), Доц. д-р Благоица Колева (Р. Македонија), Проф. д-р Александар Гачев (Р. Бугарија), Проф. д-р Јово Атељевиќ (Босна и Херцеговина), Проф. д-р Сузана Стефановиќ (Р. Србија), Проф. д-р Мехмет Билгин (Р. Турција), Проф. д-р Никос Хоурвоулиадес (Р. Грција), Доц. д-р Ольга Јаскина (Русија).

ОРГАНИЗАЦИОНЕН ОДБОР / ОРГАНИЗАЦИОННИЙ КОМИТЕТ

Проф. д-р Трајко Мицески, Проф. д-р Ристе Темјановски, Проф. д-р Круме Николовски, Проф. д-р Оливера Ѓоргиева – Трајковска, Проф. д-р Еленица Софијанова, Проф. д-р Јанка Димитрова, Доц. д-р Љупчо Давчев, Доц. д-р Елена Веселинова, Доц. д-р Марија Гогова – Самоников, Доц. д-р Тамара Јованов – Марјанова, Доц. д-р Емилија Митева – Кацарски, Доц. д-р Благоица Колева, Доц. д-р Стеван Габер, Доц. д-р Илија Груевски, Доц. д-р Дарко Лазаров, Проф. д-р Роман Власов, Доц. д-р Алена Позаженикова, Проф. д-р Ердоган Ѓунџуполат.

ЛЕКТУРА / КОРРЕКТУРА

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Проф. д-р Костадин Голаков
(руски јазик)

ТЕХНИЧКО УРЕДУВАЊЕ / ТЕХНИЧЕСКИЙ РЕДАКТОР

Славе Димитров
Благој Михов

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА / РЕДАКЦИОННИЙ И АДМИНИСТРАЦИЯ

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Економски факултет
бул. „Крсте Мисирков“ бб
п.фак 201, 2000 Штип, Република Македонија

Универзитет «Гоце Делчев» - Штип
Экономический факультет
бул. «Крсте Мисирков» бб
п.фак 201, 2000 Штип, Македония

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

33(4+5)(062)

МЕЃУНАРОДНА научна и практична конференција Управување со развојот на економските регионални системи (6 ; 2016 ; Штип)

Управување со развојот на економските регионални системи :

Евроазиска перспектива / VI Меѓународна научна и практична конференција, 30-31 мај, 2016 година, Штип, Македонија = Управление развитием экономических и региональных систем : Евроазийская

перспектива / VI Meždunarodnaja naučno-praktičeskaja konferencija, 30-31 maja, 2016, Štip, Makedonija. - Штип : Универзитет Гоце Делчев = Штип = Универзитет Гоце Делчева, 2017. - 370 стр. : табели ; 25 см

Трудови на мак., и рус. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-374-4

I. Международная научно-практическая конференция Управление развитием экономических и региональных систем (6 ; 2016 ; Штип) види

Меѓународна научна и практична конференција Управување со развојот на економските регионални системи (6 ; 2016 ; Штип)

а) Економија - Развој - Европа - Азија - Собири

COBISS.MK-ID 102620938

«Высшая бизнес-школа» Омского государственного педагогического университета
(Россия, Омск)

Универзитет им. Гоце Делчева (Македонија, Штип)

“Higher Business School” OmSPU, Russia, Omsk

“Goce Delcev” University, Macedonia, Stip

Управление развитием экономических и региональных систем: Евразийская перспектива

Managing the development of economic and regional systems: an Eurasian perspective

VI Международная научно-практическая конференция

VI International scientific and practical conference

30-31 мая, 2016

Штип, Македонија

30-31 May, 2016

Stip, Macedonia

“Goce Delcev” University, 2016

“Higher Business School” OmSPU, Russia, Omsk

“Goce Delcev” University, Macedonia, Stip

VI International scientific and practical conference

Managing the development of economic and regional systems: an Eurasian perspective

30-31 May, 2016 Stip, Macedonia

“Высшая бизнес-школа” Омского государственного педагогического университета
(Россия, Омск)

Универзитет им. Гоце Делчева (Македонија, Штип)

VI Международная научно-практическая конференция

**Управление развитием экономических и региональных систем: Евразийская
перспектива**

30-31 мая, 2016 Штип, Македонија

„Висока бизнис школа“ Омск Државен педагошки универзитет (Русија, Омск)

Универзитет „Гоце Делчев“ (Македонија, Штип)

VI Меѓународна научна и практична конференција

**Управување на развојот на економските и регионалните системи: евроазиски
изгледи**

30-31 мај 2016 година, Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Р.Г. Власов ЕВРАЗИЙСКОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО: УПРАВЛЕНИЕ РЕГИОНАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМИ СИСТЕМАМИ, ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИЕ ВЫЗОВЫ, МОДЕЛИРОВАНИЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	12
Ю.Л. Муравьев ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРОМЫШЛЕННАЯ ПОЛИТИКА КАК ОСНОВНОЕ УСЛОВИЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА В РОССИИ.....	28
М.Л.Калужский ГОРИЗОНТЫ РОССИЙСКО-МАКЕДОНСКИХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ В СЕТЕВОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	35
Ю.В.Крупенич,Н.Ю.Симонова ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННО- ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	43
А.А. Сапунков ПРЕПЯТСТВИЯ РАЗВИТИЮ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РОССИИ (ОПЫТ СУДЕБНОЙ РЕФОРМЫ II-ОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА, КАК ПРИМЕР ПРЕОДОЛЕНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ОТСТАЛОСТИ).....	49
Ю.С. Попова АНАЛИЗ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РОССИЙСКИХ БАНКОВ НА РЫНКЕ КРЕДИТОВАНИЯ КРЕДИТНЫМИ КАРТАМИ	55
Т.Miceski, E.Veselinova СИГНАЛИЗАРАЊЕТО НА НАТАЛИТЕТОТ И ОЧЕКУВАНОТО ТРАЕЊЕ НА ЖИВОТОТ ВО Р.МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА ЗА КРЕИРАЊЕТО НА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ.....	60
Riste Temjanovski TRANSPORT INFRASTRUCTURE AND NEW GEO-ECONOMIC AND GEOPOLITICS CONTOURS: LINKS OR GAPS.....	71
А.А. Желомко МЕДИАЦИЈА В КОНФРОНТАЦИОННОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ И РАЗВИТИЕ МЕДИАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УПРАВЛЕНЦА.....	80
О.А. Яскина, Н.С. Сосименко,Е.Н. Арбузова ИННОВАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ СИСТЕМЫ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ БИЗНЕСА НА ПРИМЕРЕ ВЫСШЕЙ БИЗНЕС-ШКОЛЫ ОМГПУ.....	84
Е.Д. Ветчинкина, Р.Г. Власов СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ ОБУЧЕНИЕМ И РАЗВИТИЕМ ПЕРСОНАЛА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ОБОРОННО- ПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА.....	89

М.Н.Гребенщикова МОТИВАЦИОННАЯ СРЕДА КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ПЕДАГОГОВ.....	95
Ю. П. Денисов ИМИДЖ СОВРЕМЕННОГО ВУЗА В КИБЕРПРОСТРАНСТВЕ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ.....	103
А.Г. Гусев, А.А.Желомко ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ПЕРСОНАЛА В НОВЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ РОССИИ.....	109
А.А. Димитрюк К ВОПРОСУ О СТРАТЕГИЧЕСКОМ УПРАВЛЕНИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	114
Д.Н.Исаенко МОТИВАЦИЯ СОТРУДНИКОВ CALL-ЦЕНТРА ПАО «РОСТЕЛЕКОМ».....	118
Л.П. Берестовская ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ФОРМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ КОМПЛЕКСОМ МАЛОГО ГОРОДА ЕВРАЗИЙСКОГО ПРОСТРАНСТВА	123
О.А. Яскина ИММАНЕНТНОСТЬ БИЗНЕС-ОБРАЗОВАНИЯ НА ЕВРАЗИЙСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ КАК ГЛОБАЛЬНАЯ ПАРАДИГМА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ.....	127
Elenica Sofijanova, Tamara Jovanov Marjanova, Davcev, Ljupco COMMITMENT AND POLICY TO QUALITY.....	131
D. Lazarov, M. Kocovski, N. Stojkovic ПРЕМОСТУВАЊЕ НА ЈАЗОТ ПОМЕЃУ ИНДУСТРИЈАТА И АКАДЕМИЈАТА: КОНЦЕПТУАЛНА АНАЛИЗА СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА СЛУЧАЈОТ НА МАКЕДОНИЈА.....	136
А.В. Посаженикова ИНСТИТУТЫ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ – ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ЕВРАЗИЙСКОГО ПРОСТРАНСТВА КАК ИМПУЛЬС НЕО- ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ.....	143
Ю.В. Куприянов МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЛАНИРОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ БИЗНЕС-СИСТЕМЫ.....	150
Н.Ю.Симонова ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СУБЪЕКТАХ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	160
М.А. Драчук СИСТЕМА ЛОКАЛЬНЫХ НОРМАТИВНЫХ АКТОВ: ВОЗМОЖНОСТИ РАБОТОДАТЕЛЯ И ТРЕБОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА.....	166
А.В. Шастин, А.В. Посаженикова ИНСТИТУТЫ РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ДОГОНЯЮЩЕЙ ЭКОНОМИКИ.....	170

В.В. Проскурин, V.V. Proskurin МЕТОДИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО КОНСУЛЬТИРОВАНИЯ.....	175
А.Н. Романова СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ЕГО ПРИНЦИПЫ	177
А.В.Биньковская, Е.В. Иванова ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ФОРМА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ БИЗНЕСА И ВЛАСТИ В РЕГИОНЕ.....	182
Г.Н. Галаганова, Е.В. Иванова СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ В СОВРЕМЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ.....	187
О.Н.Горбунова, Р.Г. Власов МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОГРАММ РАЗВИТИЯ МУНИЦИПАЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	194
С.Ю. Гуща ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИНДУСТРИИ EVENT-МАРКЕТИНГА.....	198
Н.Н. Каштанов РАЗРАБОТКА МЕТОДИКИ РЕЙТИНГОВОЙ ОЦЕНКИ РЕГИОНАЛЬНОГО РЫНКА ТУРИСТСКИХ УСЛУГ (НА ПРИМЕРЕ ОМСКОЙ ОБЛАСТИ).....	202
Н.Н. Каштанов, Ю.Л. Муравьев ОСОБЕННОСТИ РИСКОВ В СФЕРЕ ТУРИСТСКИХ УСЛУГ.....	208
В. В. Лазуткин ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ.....	212
Т.В. Лалетина ПРИЕМЫ НЕЙРОЛИНГВИСТИЧЕСКОГО ПРОГРАММИРОВАНИЯ В РЕКЛАМЕ.....	216
К. Р. Магомадова МЕТОДИКА ВЫБОРА СТРАТЕГИИ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	220
А. С. Селезнева ИСКУССТВО УПРАВЛЕНИЯ И ЕГО ВОЗДЕЙСТВИЕ НА СОЦИАЛЬНЫЙ ОБЪЕКТ.....	226
Д.С.Толеубаева,Т.Ю. Волгина КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ ЗНАНИЙ	230
И.А. Хмелев ВОССТАНОВЛЕНИЕ АВТОМОБИЛЬНЫХ ЗАПЧАСТЕЙ, И РЕЭКПОРТ НЕЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ УСТОЙЧИВОСТИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ СТРУКТУРЫ НА АВТОМОБИЛЬНОМ РЫНКЕ УСЛУГ АВТОСЕРВИСА.....	234
А.О. Дашковская ОСОБЕННОСТИ КЛАССИФИКАЦИИ КРЕДИТОВАНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ КОММЕРЧЕСКИМИ БАНКАМИ.....	238
А.М. Курманова, Н.Ю. Симонова РАЗВИТИЕ РЫНКА МИКРОФИНАНСОВЫХ УСЛУГ	242

А.С. Суворова, Н.Ю.Симонова АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	246
А.А. Брычкова, Р.Г. Власов УПРАВЛЕНИЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЦЕССОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРОИЗВОДСТВЕННО-КОММЕРЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ В КРИЗИСНОЙ СИТУАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ООО «СибЭК».....	250
А.В. Семенов МОДЕЛИ ПРИНЯТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА, ПОИСК ОПТИМАЛЬНОЙ МОДЕЛИ.....	254
В.Н. Зарубина, Р.Г. Власов АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА КРЕДИТНЫХ КАРТ НА ПРИМЕРЕ КРУПНЫХ БАНКОВ. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА КРЕДИТНЫХ КАРТ В РОССИИ.....	259
Т.В. Игнатъева СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА НА ПРИМЕРЕ ОТРАСЛЕВОЙ ДИВЕРСИФИКАЦИИ АКЦИОНЕРНОГО ОБЩЕСТВА «ОСНОВА ХОЛДИНГ».....	265
Е.М. Кузнецова КОММУНИКАТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВИРТУАЛЬНОЙ БИЗНЕС-СРЕДЫ РОССИЙСКОГО РЫНКА.....	270
А.И. Никитина ТЕХНОЛОГИИ И ИНСТРУМЕНТЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ КОММУНИКАЦИЙ СРЕДЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЦЕНТРА С ВНЕШНЕЙ СРЕДОЙ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ.....	274
Н.В. Лисникова МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЦЕНТРА ЧЕРЕЗ ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ ИЗМЕНЕНИЯМИ, ГЕНЕРИРУЕМЫМИ СИСТЕМОЙ ОТРАСЛЕВОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ.....	280
С.Ю. Зяблова СТРАТЕГИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНУТРЕННЕЙ СРЕДОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ.....	284
А.В. Шастин ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛЕНИЯ В АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ КЛАСТЕРАХ.....	289
Emilija Miteva-Kacarski ANALYSIS OF THE TRADE RELATIONS BETWEEN THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND RUSSIA.....	298
Е. Veselinova, М. Gogova Samonikov СТРАТЕГИСКИ ФАКТОРИ НА КАПИТАЛОТ НА БРЕНДОТ.....	306
О. Gjorgieva-Trajkovska, В. Koleva, V. Georgieva Svrtinov ВЛИЈАНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ВРЗ СМЕТКОВОДСТВОТО	314
В. Koleva, О. Gjorgieva-Trajkovska, V. GeorgievaSvrtinov ПРЕДИЗВИЦИ НА МЕНАџЕРСКОТО СМЕТКОВОДСТВО ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	318

J. Dimitrova ПРИДОНЕСОТ НА РЕВИЗИЈАТА И РЕВИЗОРСКИТЕ ИЗВЕШТАИ КОН ПОДИГАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ И КОН ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНОТО ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛ.....	324
M.Gogova Samonikov, E. Veselinova МЕНАЦИРАЊЕТО СО Е-ФИНАНСИИТЕ КАКО ПРЕДИЗВИК ПРЕД МАКЕДОНСКАТА И РУСКАТА ЕКОНОМИЈА.....	332
K. Fotova Cikovik ,R. Fotov ВЛЕЗ НА СТРАНСКИ КАПИТАЛ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР: АРГУМЕНТИ ЗА И ПРОТИВ.....	338
I. Gruevski, S. Gaber ДАНОЧНИТЕ ТРЕТМАНИ НА ПРИВАТНИТЕ ПЕНЗИСКИ ФОНДОВИ.....	349
V. Vasileva, O. Gjorgieva-Trajkovska ВЛИЈАНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ВРЗ КРЕДИТНИОТ РИЗИК	359
Даница Стојановска КРЕИРАЊЕ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИИ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ МАЛ БИЗНИС СПОРЕДБЕНО СО МАЛИОТ БИЗНИС ВО МАКЕДОНИЈА.....	364

УДК: 336.71(497.7):339.727.22(470)

K. Fotova Cikovik ,R. Fotov

Goce Delcev University, Faculty of Economics, Krste Misirkov St., 10-A, Republic of Macedonia,
e-mail: risto.fotov@ugd.edu.mk

ВЛЕЗ НА СТРАНСКИ КАПИТАЛ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР: АРГУМЕНТИ ЗА И ПРОТИВ

Апстракт

Прекуграничното (интернационалното) банкарство е важно за финансиска интеграција и економски раст. Основната претпоставка е дека тоа им нуди на банките можност да ја утврдат својата оптимална големина, да обезбедат економии од обем и опсег, да ги диверзифицираат своите активности и да ги зголемат приходите. Со ова, банките имаат можност да ја подобрат алокацијата на ресурси и управувањето со ризиците, а со тоа да ја зголемат профитабилноста. Целта на овој труд е да ги утврди ефектите од влезот на странски капитал во банкарскиот сектор воопшто, да ги сублимира аргументите за и против влезот на странски капитал во банкарскиот сектор од светската литература на оваа тема. Методите кои се користат во овој труд се аналитичкиот и компаративниот метод.

Резултатите од истражувањето покажуваат дека и покрај големиот број спротивставени мислења во однос на користите од СДИ во банкарството, сепак може да се заклучи дека генерално ефектите се релативно позитивни и носат многу очигледни бенефити, во облик на зголемено кредитирање, модернизирање на опремата и технологијата која се користи од страна на банките, како и поголема достапност на услугите на банките, со оглед на инвестирањето во отворање на нови филијали и експозитури по земјата. Со влезот на странските банки и групации банкарскиот сектор се заострува конкуренцијата, се намалуваат цените на банкарските производи и услуги и се намалува бројот на банки на пазарот. Консолидацијата на банкарската индустрија поттикнува јака конкуренција со посposобни конкуренти, подобар квалитет на банките, поевтин трошок на капиталот, ширење на кредитната понуда како и нудење на нови производи и услуги од страна на банките.

Клучни зборови: *СДИ, странски капитал, комерцијални банки, банкарство.*

ENTRY OF FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SECTOR: PROS AND CONS

Abstract

International banking is important for financial integration and economic growth. The basic assumption is that it provides banks an opportunity to determine their optimal size, to ensure economies of scale and scope, to diversify their activities and to increase their revenue. Thus, banks have the opportunity to improve allocation of resources and risk management, and thus increase profitability. *The purpose of this paper is to determine the effect of the entry of foreign capital in the banking sector in general, to summarize the arguments for and against the entry of foreign capital in the banking sector using world literature on the subject.* The methods used in this paper are analytical and comparative method.

The results show that despite many conflicting opinions about the benefits of FDI in banking, it can be concluded that in general, the effects are relatively positive and carry many obvious benefits, in the form of increased borrowing, modernization of equipment and technology which is used by banks, and greater availability of bank services, considering investments in opening new branches in the country. With the entry of foreign banks and banking group sectors, the competition is intensifying, the prices of banking products and services are decreasing, and the number of banks on the market is reducing. The consolidation of the banking industry encourages strong competition with capable competitors, better quality of banks, cheaper capital cost, expansion of credit supply and offering new products and services by banks.

Keywords: *FDI, foreign capital, commercial banks, banking.*

Вовед

Во последните две децении како резултат на глобализацијата, либерализацијата и дерегулацијата светот, а особено поранешните социјалистички земји се соочија со зголемен влез на странски капитал во нивните финансиски сектори, особено во банкарскиот сектор како најпрофитабилен и најдоминантен сектор во тие земји. Глобализирањето на домашниот финансиски систем преку отворањето на финансиските пазари за странски компании обезбедува финансиски развој и раст на богатството на два начина. Прво, отворањето на домашните финансиски пазари за странски инвеститори и странски капитал го намалува трошокот за сите учесници на пазарот кои имаат продуктивни инвестиции во план. Генерално, капиталните приливи водат кон значајни бенефити за сиромашните земји во форма на поголеми капитални вишоци, повисока продуктивност и побрзо растечки приходи. Второ, пристапот на странските финансиски институции на домашниот пазар промовира реформи на финансискиот систем кои го подобруваат неговото функционирање. Теоријата сугерира дека постои поврзаност помеѓу СДИ и растот на земјата домаќин. СДИ во банкарскиот сектор се дотолку повеќе интересни за проучување и анализа, имајќи го предвид фактот дека банкарскиот сектор, како клучен дел од финансискиот сектор, има огромно влијание врз финансиската стабилност на земјата. Прекуграничното (интернационалното) банкарство, освен што нуди придобивки за домашната економија, им нуди и на банките можност да ја утврдат својата оптимална големина, да обезбедат економии од обем и опсег, да ги диверзифицираат своите активности и да ги зголемат приходите. Преку интернационализацијата на банките, овие бенефити се очекува да се рашират во целиот банкарски сектор, водејќи кон подобри, поефикасни банкарски практики, подобра интеграција, поголема длабочина, ширина и ликвидност на пазарите. Во случаите кога странските инвеститори инвестираат во земјите во развој или транзиционите земји, тие носат експертиза и најдобри практики во областа на управувањето со ризиците и следење на активностите на клиентите за да се редуцира ризикот кој банките го преземаат. Тие имаат поголемо искуство и посоефицирани финансиски системи, а со тоа, имаат поголеми шанси и веројатност да го зголемат притисокот на домашните власти за реформирање на финансискиот систем, со што тој би бил многу поефективен. Во опсежната светска литература на оваа тема вклучени се и ефектите од спојувањата на банките со странски банки врз перформансите на банките и нивната ефикасност воопшто (Figuera и Nellis 2009), главните мотиви за мерцирање/ спојување или преземање на банки и креирањето на вредности преку овие трансакции (Bertoncelj, 2009), реакцијата на пазарите на спојувањата или аквизициите преку промена на цената на акциите на банките (Block, 2007), како и влијанието на спојувањата или преземањата на банки од страна на странски банки врз трансформацијата на пазарот, врз сопственичката структура во банкарскиот сектор и конкурентноста на банките (Jakovčević, 2001), но и ефектите врз финансискиот развој (Jongwanich, 2010). Опфатено е и корпоративното ребрендирање како потреба и процедура по овие трансакции (Ljumović, Marinković и Milanović, 2010). Освен тоа, актуелноста и големиот број аспекти кои ги опфаќа оваа тема може да се заклучи и по големиот број истражувања поврзани со приспособување на организациските култури на двете банки при спојувањето или преземањето (DeMattos, Salciuvene и Lewis, 2007), нивните ефекти врз продуктивноста (Popović и Tugić, 2014), врз конкурентноста на пазарот (Majid и Sufian, 2007), врз пазарната вредност на акциите на банката преземач (Popović, 2014) и, како најбитно, ефектите врз долгорочните перформанси на ентитетот (Fraser и Zhong, 2009).

Според Fraser и Zhong, (2009), на краток рок, преземањата и спојувањата на банки од страна на странски банкарски групации секако имаат позитивни ефекти врз перформансите и профитабилноста, поради очекуваните долгорочни позитивни ефекти од трансакцијата и реакцијата на пазарот. Странските банки се веќе етаблирани како клучни двигатели во интернационалната интеграција на финансиските системи на земјите во развој. Присуството на големи странски банкарски групации може да ја зајакне конкуренцијата на банкарскиот сектор, која е пожелна, бидејќи таа ја зголемува ефикасноста на финансиските услуги, стимулира иновации и придонесува кон стабилност. Поконкурентен и поефикасен банкарски систем ја подобрува и ефективноста на монетарната политика и нејзиното спроведување, преку намалување на врската помеѓу каматните стапки на државните записи и активните/пасивните каматни стапки. Исто така, странските банки ја зголемуваат финансиската стабилност со дозволување на поголема диверзификација на изложеностите и преку подобрување на управувањето со ризиците (Moreno и Villar, 2005). Странските банки кои се присутни во земјите во развој ја подобруваат состојбата и перформансите на преземените банки и ја зајакнуваат локалната финансиска стабилност (Crystal, Dages и Goldberg,

2001). Залагачите за влез на странски банки во системот тврдат дека токму странските банки можат да постигнат подобри економии од обем и поголема диверзификација на ризикот во споредба со домашните банки, преку воведување на напредна технологија (особено во управување со ризиците), подобра супервизија и регулација и преку зголемена конкуренција (Detragiache, Gupta и Tressel, 2006). Темата поврзана со влезот на странски капитал воопшто во економијата е доста интересна, бидејќи во литературата се појавуваат поголем број на студии кои ги поттикнуваат СДИ, но и оние кои остро ги критикуваат и осудуваат. Дотолку повеќе, влезот на странскиот капитал во еден од најрегулираните и најзначајните сектори во економијата - во банкарскиот сектор е предмет на доста дискусии, студии, истражувања, со цел да се утврди дали тоа носи повеќе придобивки или негативни ефекти и последици за секторот и економијата во целост. Овој труд ќе ги опфати предностите и недостатоците од влезот на странски капитал во банкарството во транзиционите економии, како и ефектите врз земјите домаќини, аргументите за и против странскиот капитал (сублимирани од голем број истражувања и студии).

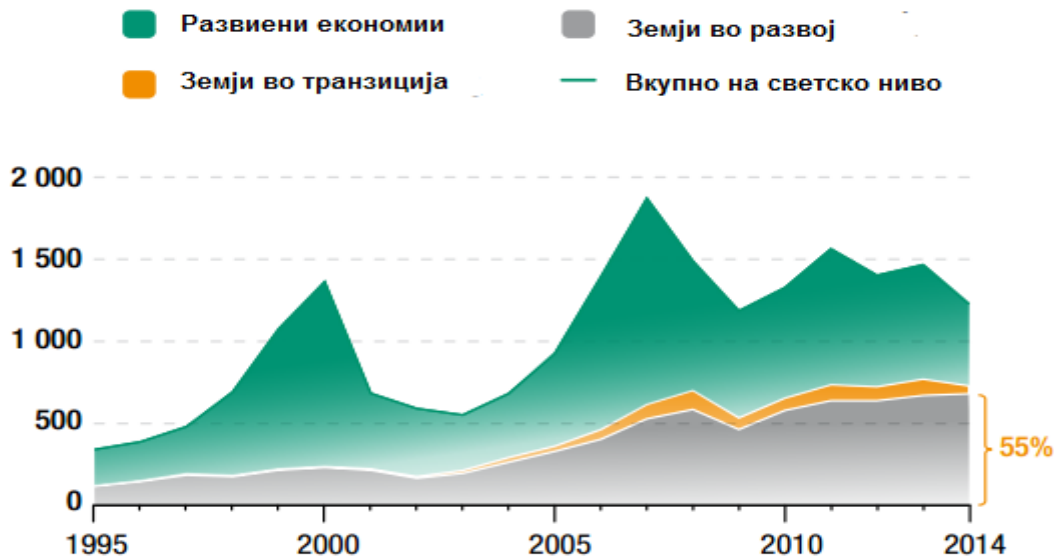
1. Влезот на странскиот капитал во банкарските сектори на транзиционите земји и ефектите врз земјите домаќини

СДИ играат клучна улога во поттикнување на успешна транзиција, па затоа земјите во транзиција во последниве неколку децении развија разни политики за привлекување странски инвеститори, со оглед на фактот што се смета дека СДИ имаат значајно влијание врз економскиот развој на земјата. Графиконот бр. 1 ги прикажува трендовите на СДИ по групи на земји и глобално во периодот од 1995 до 2014 година. Според UNCTAD, движењата на глобалните СДИ се резултат на регионалните варијации. Додека развиените земји и земјите во транзиција забележаа значаен пад, приливите на земјите во развој се на историски високо ниво.

За земјите во развој ова прашање покренува важни и комплексни политички прашања, со оглед на тоа што отворањето на банкарскиот сектор може да донесе реални бенефити и користи, во форма на свеж капитал, поголема конкуренција, нови финансиски производи и услуги, подобро корпоративно управување. Од друга страна, влезот на странскиот капитал може да воведо и нови финансиски ризици и осетливост на банкарскиот сектор, а со тоа и на економијата во целост. Со распаѓањето на СФРЈ и СССР при крајот на 80-тите и почетокот на 90-тите години, земјите од Средна и Источна Европа го напуштиле системот на „планска економија“ и започнале забрзано да градат економски системи на темел на пазарните начела и правила, компатибилни и споредливи со оние на развиените земји (Stojanović, 2005).

Графикон бр. 1
Прилив на СДИ глобално и по групи на земји, во периодот од 1995 до 2014 година, во милијарди долари

Извор: UNCTAD, FDI/MNE database (www.unctad.org/fdistatistics)

Приватизацијата на банките била приоритет на политиките на транзиционите земји. Искуствата од минатото јасно покажуваат дека политички условеното кредитирање е не само непожелно туку воопшто не може да се запре без промена на сопственоста на банките од државна во приватна. Понатаму, проширено е верувањето дека банките во државна сопственост имаат преголем број на вработени, технички се лошо опремени и неволно прифаќаат иновации во банкарството (Kraft, Hofler, Payne, 2004). И покрај големиот број национални различности и специфичности, овие земји наследиле исти инфраструктурни проблеми, па одовде, задачите и содржината на спроведените реформи биле еднакви, како што се претставени во следната табела.

Табела бр. 1
Основни задачи и содржина на реформите на финансиските сектори на земјите во транзиција

Реформа	Содржина
Реформа на централната банка	Јасно диференцирање на функцијата на централната и деловните банки
Реструктурирање на банкарскиот систем	Приватизација на постоечките државни банки и овозможување на основање на комерцијални банки во приватна сопственост
Изградба на современи инструменти на монетарна политика и кредитна алокација	Спречување на интервенции и влијанија од страна на државата
Каматни стапки	Либерализација
Банки во странска сопственост	Овозможување на влез на странскиот капитал во националните банкарски системи
Домашен пазар на хартии од вредност	Изградба на примарен и секундарен пазар на сопственички и должнички хартии од вредност

Извор: Stojanović A., (2005), "Uzroci i posljedice vlasničkog restrukturiranja banaka u zemljama Srednje i Istočne Europe", Novac, Bankarstvo i Financijska tržišta, Adverta Zagreb,

pp. 211-212

Освен реформи на централните банки, потребни биле и реструктурирања на банкарските системи, изградба на современи инструменти на монетарна политика и кредитна алокација со цел да се спречат интервенции и влијанија од страна на државата, либерализација на каматните стапки и овозможување на влез на странски капитал во банкарскиот сектор на транзиционите земји. Во однос на прашањето дали една земја треба да го дозволи влезот на странскиот капитал во нејзиниот банкарски сектор, се појавува тензија помеѓу надежта дека странскиот капитал ќе ги намали активните каматни стапки преку поголема конкуренција и загриженоста дека со влезот на големите банки ќе се сконцентрира пазарната моќ, а тоа ќе доведе до зголемување на активните каматни стапки (Blas и Russ, 2010). Според Ćirović (2004), земјите во развој имаат особен интерес за прилив на странски капитал, од следните причини:

- покрај приливот на капитал, овие земји со вложувањето добиваат и понова технологија, како и современи методи на корпоративниот менаџмент и маркетинг;
- странските директни инвестиции (особено трансакциите на M&A) по правило подолго се задржуваат за разлика од другите облици на финансирање;
- странските вложувања и овозможуваат на земјата домаќин брзо вклучување во меѓународните текови на производи и услуги, а со тоа се подобрува и имиџот на земјата;
- странските вложувања претпоставуваат преземање на ризикот од страна на странските инвеститори во однос на успешноста на работењето и инвестицијата.

Според Babic-Hodović и Mehic (2007), постојат предности и недостатоци кои потекнуваат од трансакциите на спојување и преземање, односно од СДИ во банкарството во транзиционите економии. Како предности ги наведуваат демонополизацијата на банкарскиот сектор и зголемувањето на квалитетот на услугите и структурата на нивната понуда. Освен овие, тие се надоврзуваат и на следниве предности со кои се поддржува приливот на странски капитал во банкарскиот сектор:

- Поголем пристап до капиталните пазари, бидејќи странските банки овозможуваат полесен пристап до меѓународните капитални пазари, како последица од користењето на нивните мрежи, поврзаност и позиции.
- Предности од трансферот на финансиска регулација. Трансакциите на спојување и преземање влијаат на регулаторните политики и индиректно можат да ја подобрат регулаторната и правната ефикасност, влијаејќи на спроведувањето на западни стандарди во финансиската регулација и супервизија. За жал, овој процес на присвојување на регулацијата и нејзина имплементација е доста спор и доаѓа во контакт со доста административни препреки.
- Поголема финансиска сила. Со преземањето или спојувањето со странски банки, се доаѓа до поголема финансиска сила со оглед на поддршката која ја добиваат домашните банки по спојувањето во однос на подобрување на интерната ефикасност.
- Поголема стабилност. Странските банки можат да ја подобрат стабилноста на домашниот банкарски сектор, посебно поради тоа што можат да обезбедат постабилни кредитни ресурси и да го направат банкарскиот сектор поотпорен на шокови. Всушност, во услови на криза, странските банки обично ја зголемуваат контролата и сопственоста во преземените домашни банки, бидејќи имаат доволно финансиски ресурси за тоа.

Голем број студии, меѓу кои и студијата на Kraft, Hofler и Payne (2004), покажуваат дека банките кои се шират во странство се поефикасни, доаѓаат од земји со поразвиен банкарски систем и често се шират во земји со помалку ефикасен банкарски систем. Со други зборови, подобри банки најчесто се шират во земји со полоши банки. Дотолку повеќе, докази од различни истражувања (Moreno и Villar, 2005, Crystal, Dages и Goldberg, 2001), покажуваат дека зголеменото присуство на странски банки се поврзува со поголема конкуренција, зајакната финансиска стабилност и подобро управување со ризиците, што води кон забрзан развој на банкарските системи на земјите во транзиција. Кога се согледуваат ефектите од странските банки за земјата домаќин се очекува дека ефикасноста на финансискиот систем во земјата домаќин ќе се подобри како резултат на влезот на странските банки. Историски, политичарите традиционално биле непријателски настроени кон странските банки, поради стравот дека тие би можеле да ја влошат алокацијата на кредитите и средствата, а со тоа да го зголемат ризикот од финансиска криза и да ја нарушат сензитивноста на бизнис циклусот на позајмување. И покрај фактот дека ова е сè уште отворена тема за истражување,

сепак докажете и резултатите од досегашните истражувања не ги поддржуваат традиционалните ставови дека присуството на странски банки штети на финансиската стабилност на земјата домаќин и нејзините вкупни економски перформанси (Pozzolo, 2009). Странските банки се етаблираа како клучни играчи во интернационалната интеграција на финансиските системи на економиите во развој. Силното присуство на странски капитал може да ја зајакне конкурентноста на банкарскиот сектор. Поголема конкуренција е пожелна заради бројни причини: да ја зголеми ефикасноста на финансиските услуги, да стимулира иновации и да допринесе кон стабилност на целиот финансиски систем. Присуството на странски банки може да биде од голема корист за националната економија и за банкарскиот сектор во случај на банкарски стресови и кризи, бидејќи тој го диверзифицира систематскиот ризик (ризикот поврзан со земјата), кој може драматично да го наруши капиталот на банкарскиот систем. Фактот дека странските мултинационални банки се диверзифицираат во различни земји би можел да го промени цикличното однесување на финансискиот систем на земјата домаќин, бидејќи тие се помалку осетливи на циклусите на земјата домаќин (Moreno и Villar, 2005). Странските банки можат да го намалат ризикот преку користење на подобрени техники на управување со ризиците и пореалистични провизии и резервации во случај на лоши кредити. Откако овие техники се вкоренат длабоко во локалната банкарска култура, стабилноста на локалниот финансиски систем би требало да се подобри. Две прашања се подигнуваат по оваа основа: прво, експертизата и екстра ресурсите на странските банки можат да им помогнат на локалните преземени банки да ги преземаат попрофитабилните клиенти од другите банки на пазарот. Второ, странските банки го концентрираат кредитирањето на големи компании, наместо на мали и средни фирми и други кредитоспособни позајмувачи. Овој аргумент, кој порано се користел како модерна критика за странските банки, сега се чини помалку убедителен, бидејќи странските банки сè повеќе демонстрираат волја да се шират и во секторот население и домаќинства. Во овој бизнис, странските банки имаат предности во однос на кредитното оценување, техниките за кредитен рејтинг и техниките на секјуритизација (Moreno и Villar, 2005). Од горенаведеното можеме да заклучиме дека странскиот капитал во банкарскиот сектор во земјите во транзиција влијаеше на модернизација на техниките на управување со ризиците и користење на пореалистични провизии и резервации во случај на лоши кредити, поголема конкуренција, зајакната финансиска стабилност и подобро управување со ризиците, поголем пристап до капиталните пазари што води кон забрзан развој на банкарските системи на земјите во транзиција.

2. Аргументи за и против влезот на странскиот капитал во банкарскиот сектор

Со цел подетална анализа на ефектите на интернационализацијата врз банкарскиот сектор, потребно е да се земат предвид и аргументите за и против влез на странски банки во банкарскиот систем.

Galac и Kraft (2001) ги истакнуваат следните аргументи за влез на странските банки во банкарскиот сектор на една земја:

- Иновации на производите и услугите. Логично, странските банки и банкарски групации имаат на располагање доста обемни средства за иновации, а голем дел од нив веќе користат иновирани производи и услуги, кои би можеле да ги пресликаат во македонскиот банкарски систем (што, реално, и се случува). Освен тоа, странските банки веќе нудат и широк асортиман на различни производи и услуги на своите домашни пазари, и се очекува дека истите тие асортимани ќе ги пресликаат и во земјата домаќин. (Filimonović и Radovanović, 2011)
- Економиите од обем и опсег. Странските банки ги искористуваат предностите на економиите од обем со помош на своето знаење во областа на осигурувањето, управувањето со портфолиото и брокерските услуги.
- Конкурентско опкружување. Странските банки се сериозна конкуренција на домашните банки, со што се зголемува конкурентскиот притисок, кој делува на зголемувањето на продуктивноста и ефикасноста на банките.
- Развој на финансиските пазари. Странските банки можат да помогнат во јакнењето на меѓубанкарските пазари и можат да привлечат клиенти кои инаку би се обратиле на банки во странство.
- Ширење на добрата банкарска пракса. Ова се однесува пред се на трансферот на know-how, експертизите во маркетинг и управувањето со ризиците. Може да се случи на многу начини, на пример, кога вработени од странската банка се вработат во локална банка или едноставно

преку имитирање.

- Привлекување на СДИ. Присуството на странски банки може позитивно да влијае и да привлече странски нефинансиски компании да вложуваат во земјата, со оглед на фактот дека нивното присуство е свеовидно одобрување и поради тоа што странските компании обично се заинтересирани за користење на услугите на странските банки.

Освен позитивните ефекти на интернационализирањето на финансиите и банкарството, тоа со себе носи и сè поголеми ризици и поголема изложеност на влијанијата на глобалните финансиски пореметувања врз националниот финансиски систем. Со тоа доаѓаат до израз негативните нуспојави од глобализацијата и интернационализацијата кои можат да имаат разорни последици, доколку на национално ниво не постои изградена и силна финансиска, економска и законодавна инфраструктура. Во последниве години сè поизразена е појавата на финансиска нестабилност која е последица на движењето на деструктивниот шпекулативен капитал на меѓународно ниво. Исто така, под влијание на глобализацијата се зголемува конкуренцијата на финансиските пазари, која ги присилува финансиските институции да влегуваат во експанзивна кредитна активност со положи инструменти за осигурување, со цел да ги задржат или да ги подобрат постоечките позиции. Во вакви околности, преоптимистичното поимање на ризикот во комбинација со големи падови на цените на финансиските и реалните средства на пазарот и слабата прудентна контрола може да доведе до раст на финансиската нестабилност (Ivanov и Stojanović, 2005).

Аргументите против влез на странски капитал во банкарскиот систем според Galac et al. (2001) се:

- Страв од странска контрола. Без сомнеж, контролата над поделбата на кредити подразбира значајна економска моќ во која било економија. На голем број луѓе не им се допаѓа помислата дека странци поседуваат таква моќ.
- Банките се посебни. Некои аналитичари имаат теза дека на банките кои оперираат на помалку развиени пазари треба да им се обезбеди посебна заштита во одреден период, како би оствариле раст.
- Банките се млада економска гранка. Со оглед на нивната посебна и клучна улога во економијата, банките уживаат бројни облици на посебна државна заштита, како на пример осигурувањето на депозитите на банките, кои претставуваат нивни главни обврски (во Република Македонија, преку Фондот за осигурување на депозити).
- Странските банки имаат различни цели. Можен е претеран интерес на странските банки за промоција на извоз од својата земја или за поддршка на проекти кои се иницирани од компании од матичната земја. Исто така, постои загриженост дека странските банки ќе соберат депозити во земјата домаќин, а потоа ќе ги пласираат како кредити во матичната земја.
- Разлики во прописите и регулацијата. Постојат разлики во прописите и законите на земјата домаќин и матичните земји на инвеститорите. Затоа, процесот на спојување и преземање може да доведе до огромни трошоци и многу време за да се почитува важечката легислатива.
- Помала конкуренција како резултат на потесен асортиман на производи. Понекогаш, странските банки се фокусираат на одреден сегмент од пазарот и не обезбедуваат широк асортиман на производи. Оваа ориентација води кон пониско ниво на конкурентност на пазарот во целина, но и кон намален пристап до финансиски средства за голем број домашни компании (Filimonović и Radovanović, 2011)

Saunders и Millon (2006) наведуваат три главни недостатоци на меѓународното ширење:

- *Трошоците на надгледувањето и информирањето.* И покрај фактот што глобалното ширење би требало да доведе до поголема диверзификација на географскиот ризик, сепак апсолутното ниво на изложеност на ризик во одредени подрачја како одобрување кредити е големо, особено ако банката не успее да се диверзифицира оптимално. Прекуграничните активности можат да бидат ризични и од едноставна причина што трошоците на надгледување, надзор и информирање се повисоки на странските пазари. На пример, јапонските и германските сметководствени стандарди се разликуваат од општоприфатените сметководствени принципи во САД (GAAP). Освен тоа, јазикот, културолошките разлики и законските прашања можат да доведат до дополнителни трансакциски трошоци од прекугранични активности. Со оглед на фактот дека регулативното опкружување е локално контролирано, меѓународните банки мораат да ги совладаат различните правила и одредби на различните пазари.

- *Национализација/ експропријација.* Секоја банка која инвестира во странска земја се соочува со политичкиот ризик на национализација на фиксните средства, во случај да дојде до промена на политичките власти во таа земја.
- *Фиксните трошоци* кои се потребни за да се воспостави нова организација можат да бидат неверојатно високи. Во случај на преземање на некоја постоечка банка, трошоците достигнуваат високи износи со оглед на платената премија на акционерите при преземањето.

Секако, ефектите од интернационализација на банките треба да се анализираат од три аспекта: оној на преземачот, на таргет банката и на земјата-домаќин каде што спојувањето или преземањето се врши. Иако различни истражувања нудат различни заклучоци, сепак може слободно да се востанови дека не постојат јасни докази дека прекуграничното спојување или преземање нуди бенефити за банката преземач и таргет банката. (Pozzolo, 2009) Обично, негативни критики кон странските банки се јавуваат во однос на фактот дека тие имаат обичај да ја напуштат земјата во случај на финансиска криза и нестабилност; тие почесто се фокусираат на поголеми клиенти, намалувајќи ги шансите и расположивоста на средства на малите и средни претпријатија, што секако се одразува негативно на економијата.

Логично, банките кои се шират надвор од границите на матичната земја потекнуваат од економии со поразвиени банкарски системи и типично преземаат банки во земјите со помалку ефикасни банкарски системи. Како ефект од овие преземања и спојувања се очекува дека ефикасноста и вкупните перформанси на финансискиот систем на земјата домаќин ќе се подобрат по влезот на странските банки.

3. Економска размена и соработка меѓу Република Македонија и Руската Федерација и потенцијалниот влез на руски капитал во македонскиот банкарски систем

Во напорите за намалување на дебалансот во трговијата со Русија, Македонија треба да работи на отворање на овој алтернативен пазар за македонското стопанство. Уште повеќе ако се има предвид дека земјите од регионот предничат пред Македонија во развојот на трговската соработка со Руската Федерација. Во таа насока на Македонија ѝ е неопходно поактивен и поинтензивен ангажман во однос економската соработка со Руската Федерација. Во најновиот извештај, ММФ нотира дека Русија би можела во најскоро време да излезе од рецесија и да ја обнови тенденцијата на раст. Русија, според Блумберговиот индекс на иновации, се вбројува на 12 место, што зборува дека е високо на ранг листата на иновацииска економија. Тоа зборува дека Русија особено внимание посветува на неколку мошне битни индикатори, како што се: трошоците за научноистражувачки и експериментално-конструкциски работи, продуктивноста, учеството на високотехнолошки компании во економијата, бројот на регистрирани патенти и истражувања. Оттука, уште повеќе се потенцира потребата од попроактивен ангажман на Република Македонија за јакнење и проширување на економската и трговската соработка со Руската Федерација. Економските перформанси во 2015 година ја искачија Руската Федерација за 10 места на ранг-листата на просперитет според процената што ја спроведува Legatum Institut за 2015 година и го заведе 58-то место меѓу 142 земји. Што се однесува до меѓусебната размена меѓу Македонија и Руската Федерација, таа во 2014 година преставувала само 1,5% од вкупната трговска размена на Македонија со странство. Ако се има предвид дека рускиот пазар е со 144 милиони потрошувачи тоа претставува голем предизвик за македонските компании. Македонија, главно, во Русија извезува земјоделски производи во Русија, како и лекови и друга стока, додека увозот од Русија се состои од нафта, гас, суровини и полупроизводи за металната индустрија.

Македонскиот пазар од два милиони потрошувачи е доста атрактивен за странските инвеститори, а особено банкарскиот сектор, кој се одликува со висока стабилност, висока застапеност на солидни играчи од ЕУ и Турција, висока ликвидност и кој во 2015 година ја потврди отпорноста на шоките од домашното и надворешното опкружување. Банките и нивниот менаџмент се покажаа како исклучително зрели и стабилни при управувањето со ликвидноста, што надополнето со засиленото следење од страна на Народната банка придонесе за ублажување на согледувањата во јавноста за ризиците од овие влијанија и за брзо стабилизирање на овие настани, како и за нормализирање на движењата во депозитната база (НБРМ, 2016). Со оглед на сите овие предности на банкарскиот сектор на Република Македонија, како и неговата тенденција на консолидирање, изгледите за влез на странски капитал се големи. Доколку странскиот капитал е руски, веројатноста дека банкарскиот сектор ќе биде модернизирани и иновирани е голема. Веќе интернационализираните македонски банки добија пристап до иновации во банкарските технологии, нов асортиман на банкарските услуги и производи, различни дистрибутивни канали, а согласно и повисок раст на

профитите и клиентелата, преку нивната припадност на поголема групација на странски банки, а со тоа и имајќи пристап до значајни фондови, know-how и веќе искусени софтверски решенија.

Заклучни согледувања

Целта на овој труд е да ги утврди ефектите од влезот на странски капитал во банкарскиот сектор воопшто, како и да ги претстави аргументите за и против влезот на странски капитал во овој сектор. Со влезот на странски капитал во банкарскиот сектор банките добиваат пристап до иновации во банкарските технологии, нов асортиман на банкарските услуги и производи, различни дистрибутивни канали, повисок раст на профитите и клиентелата, преку нивната припадност на поголема групација на странски банки, а со тоа и имајќи пристап до значајни фондови, know-how и веќе искусени софтверски решенија. Сепак, вреди да се споменат и негативните ефекти од преземањата и спојувањата во банкарскиот сектор од страна на странски банкарски групации, а особено значајни се оние поврзани со репутациските ризици со кои се соочуваат банките, бидејќи тие на тој начин ги загрозуваат и својата пазарна позиција и моќ, и влијаат врз перцепцијата од страна на клиентелата. Без сомнение, странските банки помагаат во реставрацијата на довербата на граѓаните во банкарскиот и финансискиот систем. Тие овозможуваат воспоставување на современи техники за управување со ризиците и подобро корпоративно управување, а со тоа и постабилно банкарство. Не треба да изненадува и фактот дека сите банки преземени од страна на странски банкарски групации го менуваат, т.е. воведуваат нов информациски систем кратко по преземањето.

Користена литература

1. Abdul M., Muhamed Z., (2006), "Consolidation and Competition in Emerging Market: An Empirical Test for Malaysian Banking Industry", *Economic Change & Restructuring*, Vol. 39 Issue 1/2, pp.105-124
2. Alfaro L., Chanda A., Kalemli-Ozcan S., Sayek S., (2003), "FDI and Economic Growth: The Role of Local Financial Market", *Journal of International Economics*
3. Martinez-Diaz L., (2007), "Banking sector opening: Policy questions and lessons for developing countries", *Brookings Global economy and development: Global views*, Issue Brief 2007-02
4. Alfaro L., Chanda A., Kalemli-Ozcan S., Sayek S., (2006), "How Does Foreign Direct Investment Promote Economic Growth? Exploring the Effects of Financial Markets on Linkages", *Journal of Development Economics* 91, 2 pp. 242-256
5. Alshamali M., Alfadly M., Abumustafa N., (2009), "Financial and social barriers to bank merger and acquisition", *Journal of Derivatives & Hedge Funds*, Vol. 14 Issue 3/4, pp.160-197
6. Antić B., (2007), "Evropska bankarska konsolidacija: karakteristike i pokretački faktori", *Bankarstvo* 9, 10/2007
7. Arlen D., Leela C., (2013), "Competition and the banking sector: friend or foe?", *Law and Financial Markets Review*, May 2013
8. Babic-Hodovic V., Mehic E., (2007), "Effects of mergers and acquisitions on B&H banking sector development", *JGSM – Journal of Global Strategic Management*, No.1
9. Barth R.J., Caprio Jr. G., Levine R., (2001), "Banking Systems around the Globe: Do Regulation and Ownership Affect Performance and Stability?"
10. Blas de B., Russ N.K., (2010), "FDI in the Banking sector: Why borrowing costs fall while spread proxies increase", *Working papers 108*, University of California, Davis, Department of Economics
11. Ćirović M., (2004), "Fuzije i akvizicije", *Prometej*, Novi Sad, pp. 183/184
12. Claessens S., Demirgüç-Kunt A., Huizinga H., (2000), "How does foreign entry affect domestic banking markets?"
13. Correa R., (2009), "Cross-Border Bank Acquisitions: Is there a Performance Effect?", *Journal of Financial Services Research*, Vol. 36 Issue 2/3, pp.169-197
14. Crystal S.J., Dages B.G., Goldberg S.L., (2001), "Does Foreign Ownership Contribute to Sounder Banks in Emerging Markets? The Latin American Experience", *Federal Reserve Bank of New York, Conference Proceedings- Open Doors: Foreign Participation in Financial Systems in Developing Countries*, April 19-21, 2001

15. Detragiache E., Gupta P., Tressel T., (2006), "Foreign Banks in Poor Countries: Theory and Evidence", *7th Jacques Polak annual research conference*
16. Duke A., Cejnar L., (2013), "Competition and the banking sector: friend or foe?", *Law and Financial Markets Review*
17. Filimonović D., Radovanović B. (2011), "Mergers and Acquisitions in Banking Sector: The Case of Western Balkan Countries", *Chapter 28 in Contemporary Issues in the Integration Processes of Western Balkan Countries in the European Union*, pp 460-477 from Institute of Economic Sciences , pp.464
18. Filipović D., (2012), "Izazovi integracijskih procesa: Rast poduzeća putem spajanja, preuzimanja i strateških saveza", Sinergija, Zagreb
19. Fotova Čiković K., Fotov R., (2015) "Consolidation of the banking sector in Macedonia: effects and benefits", *International Conference on Economic Recovery in the Post Crisis Period*, May 29-30, Skopje
20. Fritsch M., Gleisner F., Holzhäuser M., (2007), "Bank M&A in Central and Eastern Europe", *SSRN Electronic Journal* 02/2007
21. Galac T., Kraft E., (2001), "Što znači ulazak stranih banaka u Hrvatsku?", *Pregledi -HNB*, Zagreb
22. Goldberg S.L., (2007), " Financial Sector FDI and Host Countries: New and Old Lessons", *Economic Policy Review*, Federal Reserve Bank of New York, issue Mar, pages 1-17
23. Hawkins J., Mihaljek D., "The banking industry in the emerging market economies: competition, consolidation and systemic stability - an overview", *BIS Papers No 4*
24. Ivanov M., Stojanović A., (2005), "Globalizacija i internacionalna financijska infrastruktura", *Novac, Bankarstvo i Financijska tržišta*, Adverta Zagreb, pp. 91-114
25. Jakovčević D., (2001) "Bankovni potencijali, poslovna spajanja banaka i razvitak hrvatskog gospodarstva", *Ekonomski pregled*, Zagreb
26. Kowalik M., Davig T., Morris S.C., Regehr K., (2015), "Bank Consolidation and Merger Activity Following the Crisis", Federal reserve bank of Kansas City *Economic Review*, first quarter 2015
27. Kraft E., Hofler R., Payne J., (2004), "Privatizacija, ulazak stranih banaka i efikasnost banaka u Hrvatskoj: analiza stohastičke granice fleksibilne Fourierove funkcije trojka", *Istraživanje I-14*
28. Mašić S., (2005), "Oblikovanje procesa akvizicija u funkciji sticanja konkurentске prednosti", *X internacionalni naučni simpozijum "SM2005"*, Palić, Srbija
29. Mašić S., (2006), "Mergers and acquisitions strategy: why they are not succeeding", *X međunarodni simpozijum "SymOrg2006"*, Zlatibor, Srbija
30. Mašić S., (2010), "Merđžeri i akvizicije kao strategija prekograničnog rasta evropskih banaka", *XII međunarodni simpozijum "SymOrg 2010"*, Zlatibor, Srbija, 2010
31. Mašić S., (2010), "Strategijsko upravljanje rizicima programima merđžera i akvizicija u bankarskom sektoru", *Časopis "Strategijski menadžment"*, Vol.12/No.1-2, Subotica, Srbija, 2007., str. 80-84
32. Mašić B., Mašić S., (2010), "Strategija merđžera i akvizicija u globalnom okruženju", *Menadžment, marketing i trgovina*
33. Mihai Yiannaki S., (2013), "Tales of Motives in Bank M&As in Emerging Markets", *Thunderbird International Business Review*, Vol. 55 Issue 5, pp.579-592
34. Mishkin S.F., (2007), "Globalization and financial development", *Journal of Development Economics*, UK, *BIS Review* 41/2007
35. Moreno R., Villar A., (2005), "The increased role of foreign bank entry in emerging markets", *BIS Papers No 23*
36. Moretti L., (2012), "Bank Concentration, Private Credit, and Firm Turnover: Evidence from the Enlarged European Union", *Eastern European Economics*, v. 50, iss. 5, pp. 5-22
37. Moura R., Forte R., (2010), "The Effects of Foreign Direct Investment on the Host Country Economic Growth - Theory and Empirical Evidence", *FEP WORKING PAPERS Research Work in Progress*, n. 390, Nov. 2010
38. Novickyté, L., Pedroja, G. (2015), "Assessment of mergers and acquisitions in banking on small open economy as sustainable domestic financial system development", *Economics and*

- Sociology*, Vol. 8, No 1, pp. 71-87
39. Pozzolo A.F. (2009), "Bank cross-border mergers and acquisitions", No 9, *Mo.Fi.R. Working Papers from Money and Finance Research group (Mo.Fi.R.)* - Univ. Politecnica Marche - Dept. Economic and Social Sciences ,pp. 26
 40. PricewaterhouseCoopers, "European banking consolidation", April 2006, стр. 11
 41. Ristić Ž., (2006) "Privatization Processes in Banking- Motives and Models", *Panoeconomicus*, 2. pp. 191-221
 42. Ristić Ž., (2006), "Privatizacioni procesi u bankarstvu - motivi i modeli", *Panoeconomicus* 2, str. 191-221
 43. Rose S. P., (2005) "*Menadžment komercijalnih banaka*", četvrto izdanje, Mate, ISBN 953-6070-66-9, превод на хрватски јазик, Zagreb
 44. Rose S.P., (1996), "Implications for Future Research on Bank Consolidations in Rural Markets: Discussion", *American Journal of Agricultural Economics*, v. 78, iss. 3, pp. 736-37
 45. Рос С., Вестерфилд Р., Цаф Ц., (2008), "Корпоративни финансии", превод на осмото издание, Магор, Скопје
 46. Saunders A., Millon C.M., (2006), "Financijska trzishta i institucije- Moderno viđenje", drugo izdanje, *Poslovni dnevnik Masmmedia*, Zagreb, pp. 342-343
 47. Stojanović A., (2005), "Okрупnjavanja i konglomerizacija banaka", *Novac, Bankarstvo i Financijska tržišta*, Adverta Zagreb, pp. 261-281
 48. Stojanović A., (2005), "Uzroci i posljedice vlasničkog restrukturiranja banaka u zemljama Srednje i Istočne Europe", *Novac, Bankarstvo i Financijska tržišta*, Adverta Zagreb, pp. 207-225
 49. Stubos G., Tsikripis I., (2007), "Regional Integration Challenges in South East Europe: Banking Sector Trends", *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol. 7, No. 1, March 2007, pp. 57–81
 50. Sufian F., (2004), "The efficiency effects of bank mergers and acquisitions in a developing economy: Evidence from Malaysia", *International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies* Vol.1-4
 51. Тевдовска Б., (2015), "Ефикасноста на банкарскиот сектор во земјите од Централна и Југоисточна Европа", *магистерска тема, Економски факултет Скопје*
 52. Vogel U., Winkler A., (2011), "Foreign Banks and Financial Stability in Emerging Markets: Evidence from the Global Financial Crisis", *The Seventeenth Dubrovnik Economic Conference*
 53. Vučković S., Prvulović V., (2013), "Uspon i pad univerzalnog bankarstva", *Bankarstvo* 5, Beograd
 54. Vunjak N.M. (2005), "Finansijski menadzment- poslovne finansije", Subotica
 55. Wheelock C.D., (2011), "Banking Industry Consolidation and Market Structure: Impact of the Financial Crisis and Recession", *Federal reserve bank of St. Louis review*, nov/dec 2011
 56. Арнаудова М. (2002), "Компаративна анализа на нивото на успешност на реформите на банкарските системи на земјите во транзиција", НБРМ, Скопје
 57. Давков И., (2002), "Компаративна анализа на процесот на реструктуирање и перформансите на банкарскиот систем на Република Македонија и банкарските системи на водечките земји од Централна и Источна Европа (Република Чешка, Унгарија, Полска)", НБРМ, Скопје
 58. http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/pp67-80_mb200810en.pdf pp.2-3
 59. http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2009/9_10/B09-10-2009-Jankovic.pdf
 60. IMF Country report No.13/179, Former Yugoslav Republic of Macedonia, June 2013 (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13179.pdf>)
 61. IMF -Global Financial Stability Report, Risk Taking, Liquidity, and Shadow Banking, October 2014- <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2014/02/pdf/text.pdf>
 62. IMF, Regional Economic Issues Special Report, "25 Years of Transition: Post-Communist Europe and the IMF", oct. 2014 (http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2014/eur/eng/pdf/erei_sr_102414.pdf)